

BAUDELAIRE İÇİN DRAMATİK BİR OKUMA XXI SENFONİK ŞİİR XV BİR “TÜR” ŞİİR-TİYATRO İÇİN BİR EMPATİ DENEMESİ*

Tuğrul İNAL**

*Eskiler, dostluğun sudan ve ateşten
daha zorunlu ve daha tatlı olduğunu
söylerler der sevgili Montaigne, belki de
kadim dostu La Boétie’yi düşünerek.
Sevgili Abidin, seni tanımış olsaydı
sevgili Montaigne, bu sözleri mutlak
senin için de söylerdi.*

BAUDELAIRE İÇİN DRAMATİK BİR OKUMA XXI SENFONİK ŞİİR XV BİR “TÜR” ŞİİR-TİYATRO İÇİN BİR EMPATİ DENEMESİ*****

Tuğrul İnal Baudelaire estetiğinin temel ilkelerini *Kötülük Çiçekleri – Les fleurs du mal ve Paris Kasveti – Spleen de Paris*’den hareketle ve bizzat kendi bulduğu *empati yöntemi*’yle metinler arasında gezinerek bir dizi halinde irdemelerini sürdürüyor. Her iki yapıtta yer alan dizeli ve düz yazı metinleri tek kişilik bir oyun biçiminde kurguluyor. Paradigmatik ikinci bir metin kurgusuyla gerçek ile düşseli, somut ile olağanüstüyü imgelemin potasında eriterek Baudelaire metinlerine teatral bir boyut kazandırıyor. Şiir ve tiyatro dilinin ahenkle havalandığı bu yorumsal ve kurgusal yöntemin oluşumunda Valéry’nin düşüncesi ana eksen, başka bir deyişle omurga olarak ortaya çıkıyor. Valéry’e göre Baudelaire metinlerinde çekicilik, müzik, soyut ve etkin bir duyarlık, biçimsel bir estetik her zaman ön sırada olmalıdır. Bir “tür” şiir-tiyatro için yazdığı bu inceleme denemesinde İnal, güzel-çirkin, iyi-kötü, mutluluk-mutsuzluk sorunsalını *karşıtların çatışması - coincidentia oppositorum* – biçiminde sahneye taşıyor. Bunu yaparken Baudelaire’in felsefesini şiirsel bir anlatımla çözümlüyor. Aynı zamanda *insanlık durumu*’nu – *la condition humaine*-bireyin dünyasını, olumlu-olumsuz, doğru-yanlış yönelimlerini ve kutsadığı değerleri içinden iplik geçirircesine teatral bir boyuta taşıyor. Bütün bu öğeleri ve özellikleri, şiirsel ve teatral katmanları

* Geliş tarihi: 15.12.2022 – Kabul tarihi: 31.01.2023

** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü. E. Öğretim Üyesi. tinat@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3094-3814

*** Çeviriler: İçe Kapanış. Suut Kemal Yetkin. Der: Ş. Kurdakul. Ataç – Bütün Çeviri Şiirleri. Orhan Veli. Der: A. Bezirci. Can. – Sabahattin Kudret Aksal – Çeviri Şiirler. Baudelaire, Eluard – Cem. Fransız Şiiri. Antoloji. Cilt II. Hüseyin Karakan. Şiir Yayınları – Sonrası. Cahit Sıtkı Tarancı. Varlık – Kötülük Çiçekleri. Sait Maden. Çekirdek- Apaçık Yüreğim (Özel Günceler). Sait Maden. Çekirdek- Kötülük Çiçekleri. Ahmet Necdet. Adam – Kötülük Çiçekleri. Erdoğan Alkan. Varlık Şiir – Fransız Şiiri. Abdullah Rıza Ergüven. Yaba – Paris Sıkıntısı. Tahsin Yücel. Adam – Paris Kasveti. Hasan Anamur. Beki Haleva. – Kırmızı – Yapma Cennetler – Yakup Şahan. Telos - Jean-Louis Mattei – Ahmet Necdet. Latin Şiiri Mitolojisi. Papirüs Yayınevi.

kurgulayıp harmanlayan İnal, klasik metin incelemelerinin uzağında bir yorumcu ve sahneye koyucu sıfatıyla paradigmatik ikinci bir metin ortaya çıkarıyor. Öznellik ve kurguyu yorumcunun algı ve beğenisi doğrultusunda imgelemin olağanüstü yaratıcı ve yönlendirici gücüyle buluşturuyor. Ortaya çıkan bu ikinci paradigmatik metin, Baudelaire metnine koşut öznel ikinci bir metin oluyor. Bu yaratı metinde nesnellik ve gerçekliğin dışına çıkan İnal, gerçeğin sınırlarını aşarak bir üst-gerçekliğe ulaşıyor. Nesnel ve gerçek olan Baudelaire metnini bir tür dönüşüme uğrattırıyor. Bir senfonik şiir ölçüsü ve biçiminde İnal'ın yazdığı bu ikinci metin üç aşamalı bölümden oluşuyor. İlk bölüm *Hayaller ve Tutkular – Rêves et passions* – başlığını taşıyor. Bu ilk bölümde metnin geneline hakim olan iyi-kötü, mutluluk-mutsuzluk karşıtlığına ve sorunsalına rastlanmaz. Mutluluk – güzellik anlayışı ve arayışı bu ilk bölüme egemendir. O kadar ki ideal kadın – sevgili övgü dolu sözlerle göklere çıkarılır. *Sevgiliye Övgüler ve Yergiler – Odes et Reproches* – başlıklı ikinci bölüm bir *geçiş – transition* bölümü olup mutluluktan mutsuzluğa geçişin kısa ve tiz bir duyarsıdır. *Gerilim ve Acı – Tension et Douleur* başlıklı son bölüm tam bir trajedidir. Yaşanan *sıkıntı – le spleen ve başkaldırı – la révolte* trajediyle sonlanır. Kısa süren bir söylemle oyun, final bölümü ile kötülüğün – Şeytanın yengisiyle son bulur.

Anahtar sözcükler: *Baudelaire, yaşam, ölüm, mutluluk, mutsuzluk, iyi, kötü, Şeytan.*

UNE LECTURE DRAMATIQUE POUR BAUDELAIRE POÈME SYMPHONIQUE POUR UN “GENRE” POESIE-THEÂTRE

Tuğrul İnal, initiateur de la méthode emphatique, continue de rechercher les principes fondamentaux de l'esthétique baudelairienne dans *le Spleen de Paris* et *Les fleurs du mal* avec des va-et-vient entre les textes dans une série d'analyse. Les vers et la prose poétique des deux œuvres sont composés en un seul monologue théâtral. Ce second texte paradigmatique qui en résulte est une synthèse de la symbolique de la réalité et de l'imagination, du concret et de l'extraordinaire. La pensée de Valéry constitue l'axe principale, autrement dit la colonne vertébrale dans la formation de cette méthode qui mélange harmonieusement les deux langages, poétique et théâtral. Selon Valéry, le charme, la musique, une sensibilité puissante et abstraite ainsi qu'une esthétique formelle sont au premier plan. Dans cet essai d'étude rédigé pour la poésie théâtrale, İnal met en scène la dichotomie entre le bien et le mal, la joie et le malheur sous forme de *coïncidentia oppositorum*. Il déchiffre les codes de la philosophie de Baudelaire à travers un récit poétique. Il transpose également et minutieusement dans une dimension théâtrale la condition humaine, le monde intérieur de l'individu, ses orientations positives et néfastes et les valeurs qu'il chérit. La méthode d'İnal qui est loin d'être une étude littéraire classique fait de lui un interprète ou un metteur en scène qui *via* ce texte paradigmatique, fait l'union entre la subjectivité et la fiction avec l'extraordinaire créativité d'une symbolique à travers le prisme de la perception et des choix de l'interprète. Ce second texte paradigmatique subjectif, objet d'une création, permet d'atteindre un niveau de surréel en allant au-delà des limites du réel. Il est composé de trois phases. La première partie intitulée *Rêves et Passions* ne contient pas la dichotomie entre le bien et le mal, le malheur et la joie qui domine le texte. La compréhension ou la recherche de la joie et de la beauté caractérise cette phase. La femme aimée ou idéalisée est ainsi couronnée d'éloges. La deuxième partie intitulée *Odes et Reproches* constitue une transition et annonce le passage de la joie au malheur. La dernière partie *Tension et Douleur* est une véritable tragédie qui théâtralise le spleen et la révolte. La finale est marquée par la victoire du mal ou du Diable dans un discours concis.

Mots-clés : *Baudelaire, vie, mort, bonheur, malheur, bien, mal, Diable.*

A DRAMATIC READING OF BAUDELAIRE XXI

SYMPHONIC POEM XV

AN EMPATHY ESSAY FOR A “GENRE” OF POETRY-THEATER

Tuğrul İnal continues to examine the basic principles of Baudelaire’s aesthetics in a series by moving between the texts of *The Flowers of Evil - Les fleurs du mal* and *The Spleen de Paris - Spleen de Paris*, using the method of empathy - *la méthode emphatique* - that he himself invented. He constructs the verse and prose texts in both works as a one-man play. With a paradigmatic second textual construct, he gives Baudelaire’s texts a theatrical dimension by fusing the real and the imaginary, the concrete and the extraordinary in the crucible of the imagination. Valéry’s thought emerges as the main axis, in other words the backbone, in the formation of this interpretive and fictional method in which the language of poetry and theater take off in harmony. According to Valéry, Baudelaire’s texts should always be characterized by charm, music, an abstract and active sensibility, and a formal aesthetic. In this review essay for a “genre” of poetry-theater, Inal brings the problematic of beauty-ugly, good-bad, happiness-unhappiness to the stage as a clash of opposites - *coïncidentia oppositorum*. In doing so, he analyzes Baudelaire’s philosophy with a poetic expression. At the same time, he brings the human condition - *la condition humaine* - the world of the individual, his positive-negative, right-wrong, positive-negative, right-wrong tendencies and the values he consecrates to a theatrical dimension as if threading a needle. Inal, who constructs and blends all these elements and features, poetic and theatrical layers, creates a paradigmatic second text as an interpreter and performer far from classical textual analysis. He combines subjectivity and fiction with the extraordinary creative and guiding power of the imagination in line with the perception and taste of the interpreter. This second paradigmatic text is a second subjective text parallel to Baudelaire’s text. Inal goes beyond objectivity and reality in this creative text and reaches a meta-reality by transcending the limits of reality. He transforms the objective and real Baudelaire text. This second text, written by Inal in the meter and form of a symphonic poem, consists of three parts. The first part is entitled *Dreams and Passions - Rêves et passions*. In this first section, the opposition and problematic of good and evil, happiness and unhappiness, which dominates the text in general, is not encountered. The understanding and search for happiness and beauty dominates this first chapter. So much so that the ideal woman - the beloved is praised to the skies. The second section titled *Odes et Reproches /Praises and Reproaches to the Beloved* is a transition section, a short and shrill sensation of the transition from happiness to unhappiness. The last section, *Tension et Douleur*, is a tragedy. The distress - le spleen and the rebellion - la révolte end in tragedy. With a short discourse, the play ends with the final section and the defeat of evil - Satan.

Keywords: *Baudelaire, life, death, happiness, unhappiness, good, evil, Satan.*

Birinci Bölüm: Hayaller ve Tutkular

Uyku girmeden gözünüze, dalmadan düşlerinizin ışıltılı denizine, çekilin evinizin sessiz ve sakin bir köşesine, dinleyin lütfen beni can kulağıyla. Duydukça sözlerimi, beni ihtiraslı bir yargıç gibi peşin peşin yargılamayın hemen. Onaylarsanız beni, ortak olun lütfen tam da tersine olanca dikkat ve duyarlılığınızla sözlerime. Ve de girin kendiniz için hayal dünyasına ve yaşayın ikinci bir yaşamı

benim gibi orada. Bunu sizden bir öncelik olarak şu nedenle istiyorum: Biliyorum çünkü; sizler de benim gibi duyarlı insanlarsınız. Çünkü siz odun değil, taş değilsiniz. Sizin de yüreğiniz tutuşmuştur elbet bir sevgiliye bir zamanlar, olsa da bir lâhza. Deli divane olmuşluğunuz vardır nasılsa. Uysal bir âşık gibi dinlerken beni ve öğrenmek için başımdan geçenleri, kaykılıp oturun o zaman, olun etrafımda bir halka. Olmak isterseniz daha coşkunuz, daha ateşli, doldurun kupalarınızı taşırasıya kırmızı akışkanla. Sizler artık benim sırdaşlarımsınız. Sizi inişli çıkışlı bir yolda kimi zaman güç ve sabır gerektirecek uzun bir yolculuğa çağırıyorum. Bunun için hazır olun; kâh neşe kâh hüznün içinde, ortak olun günahlarıma, sevaplarıma. Onun için peşin peşin derim ki, kutsal akışkanınızı için önce, içtikçe dertlerinizi dindirir bu gece. Ne kadar da içseniz azdır derim sizlere, daha daha için sarhoş olasıya derim sizlere. Siz bu gece kabarmış bir deniz üstünde benimle aynı teknedesiniz. Ve siz, inanın sözlerime, olmadığınız kadar özgür olacaksınız bu deniz ülkesinde. Ve de sizler, güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, birer *özgür insan -l'homme libre-* olarak *denizi seveceksiniz* her zaman! – *tu chériras la mer!*-

Nedenini sormanız bile olur fazladan: *Deniz sizin aynanız'*dır da ondan; orada *ruhunuzu seyredersiniz*. Dalgası yayılırken bir sonsuzluğa doğru, farkı yoktur ruhunuzun *acı bir uçurumdan – la mer est ton miroir; tu contemples ton âme, et ton esprit n'est plus un gouffre moins amer.* – Ve de baktıkça denize *keyif duyar-sınız kendi görüntünüze dalmaktan; gözleriniz, kollarınızla kucaklarsınız siz onu, kalbinizin unutmak için bir an uğultusunu*. Böylelikle tıpkı benim gibi *bu seslerle avunursunuz (...)* – *tu te plais à plonger au sein de ton image; tu l'embrasses des yeux et des bras, et ton coeur se distrait quelquefois de sa propre rumeur au bruit de cette plainte (...)*¹ – Artık burada, bu saatte benimlesiniz ve sizler benim *benzerim – mon semblable, kardeşim* 'sınız – *mon frère*².-

Bir şey söylemeliyim hemen şimdi: Sizin de bundan böyle tutkulu, dahası çılgın bir aşk doğacak içinizde, sonra da sinsi sinsi, yavaş yavaş gelen sıkıntı, kıskançlık ve de öfke olacak. Şimdi lütfen beni dinleyin; aldırmayın peşin peşin içinizde doğabilecek bu dertlere, tepenizde esen rüzgârlara, dans eden kara bulutlara, kötülükçü kuşlara, alaycı kargalara. Yolculuk boyunca yoldaşım olarak durmaksızın hayal kurun gönlünüzce. Sizler de artık benim gibi önceki bir yaşamdasınız bundan böyle. Yüksek duvarlar, dev sütunlar, geniş revaklar arasında kralı gibisiniz siz de bu deniz ülkesinin. Bu ülkede türlü türlü hazlar tadacaksınız. *-Görkemlerle çevrili, denizle, gökle, yerle ve kokular içindeki çıplak kölelerle burada birliktesiniz. -C'est là que j'ai vécu dans les voluptés calmes, au milieu de l'azur, des vagues, des splendeurs et des esclaves nus, tout imprégnés d'audeurs*³.-

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, gözlerinizden, uyumlu davranışlarınızdan anlıyorum şimdiden; durgun ve teslim olmuş bir hâliniz var. Neler neler oluyor içinizde? Olanca duyarlılığınızla düşünün, sorgulayın kendinizi. İçiniz kıpır kıpır. İçinizde var patlayan bir yıldız, bir *Stella* belli ki. Bakın görün, işte o karşınızda; güzel mi güzel, dişi mi dişi. *Sevinç dolu – plein de gaité, sağlık dolu – plein de santé, iyilik dolu – plein de bonté, güzellik dolu – plein de beauté, bir melek – ange*⁴. Adı mühim değil, adını siz koyun derseniz; isterseniz olsun adı *Euridice* ya da *Astarté*. O, kanımca ve sanımca bütün zamanların en güzel kra-

liçesidir. Bunu inançla ve yürekte söylüyorum sizlere. Anlayacağınız, O, uysal âşıkları cezbeden benzersiz, dişi bir yaratıktır. O, hemcinslerine incelik ve zarafet esinleyen cazibeli bir Tanrıçasıdır bu bilinmedik ve uzakçıl deniz ülkesinin.

Sizlere hemen şimdi bir şey söylemeliyim: çabalamayın, sormayın kendinize boşu boşuna, O, *derin gökten mi geldi, uçurumdan mı çıktı diye – viens-tu du ciel profond ou sors-tu de l'âbîme- (...) – Rüzgârlı bir akşam gibi kokular saçar,- [elle] répand des parfums comme un soir orageux-*, yürürken salına salına kumsalda gözlerinde güneşin doğuşu, batışı var – *[Elle] contient dans [son] oeil le couchant et l'aurore.*⁵- Onu göklere çıkarmak için evet evet, çok sözüm var daha, durun bekleyin. *Duruşu, bakışıyla [O] bir yeşillik gibi güzel* 'dir – *[sa] tête, [son] geste, [son] air sont beaux comme un paysage – O aydınlık bir havada esen ince bir yel gibi gül* 'eçtir. – *le rire joue en [son] visage comme un vent frais dans un ciel clair*⁶.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, ne kadar duyarlı, ne kadar dikkatli-siniz daha şimdiden. Görüyorum, anlıyorum bunu ben. Gördünüz siz de; görünür görünmez sureti sularda, karada, rüzgârlar ve bulutlar nasıl da kayıp gidiyorlar birdenbire bir yerlere; durgun gökyüzü nasıl da parlıyor onun ışığıyla. Renk renk bayılıcı kokular salan çiçekler fışkırıyor birdenbire yürüdüğü topraklarda, aydınlanıyor her yer yıldırım hızıyla. İlk gök kuşları duyuyorlar onun yumuşak ve tatlı sesini, nefes alıp nefes verişini. Otlaklarda beslenen sürüler, türlü hayvanlar neşeyle sıçrayarak çitlerden atlıyor, çayırardan geçiyorlar neşeyle. Ne kadar da yerinde, ne kadar da güzel bir saptama. Karanlığı aydınlığa çeviren bir tanrıça, bir melek. Tarifi olanaksız bir güzellik. Onu kıskansın ötekiler. Süslenip püslenmesin, saçlarını da taramasın isterse, bundan ne çıkar? Güzellik adına onda her şey var. Şitonunu giyip yürüdüğü zaman yakar bakanların gözlerini. Güzelliğiyle her övgüyü nasıl da hak ediyor fazlasıyla. Çin ülkesinin değerli kumaşlarına, Hindistan'ın paha biçilmez taşlarına layık tek dişi, tek kişi O'dur yeryüzünde. Bunu böyle bilin bundan böyle.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, inanarak ve bilerek bir gerçeği buradan duyurmak için izin istiyorum sizlerden. Duymadık demeyin, onun güzelliğini duyup da merak edenler, ince beğenili insanlar tekneleriyle dalgalarda bata çıka akın akın bu cennet ülkesine geliyorlar uzaklardan. Adanın yerlileri de atlarıyla ya da yaya geliyorlar sırf onu görmeye. O nerede olursa olsun, nereye giderse gitsin, güzellik, zarafet onda her daim var.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, bu sabah O'nu gördüm; memelerinde ince Kos kumaşı dalga dalga yayılıyordu. Gezinirken sağda solda içe doğru

kavis alan Afrikalı dansçı kadınları gibi uzun ince kemikli ayaklarıyla ceylan gibi sekiyordu kalça oyunlarıyla, nasıl da yumuşak, nasıl da tatlı. Saçının perçeminde sarhoş edici misk, amber kokuları yayılıyordu etrafa. Ağaçların dalları, sevinçle uçuşan kuşlar dans ediyorlardı havada. Uzak adalardan gelenler, genç, yaşlı, körpe, yanık tenli kızlar O'nun etrafında oluyorlardı halka. O'nu hayranlıkla gören oğlanların içlerinde bilinmedik bir şeyler kıpırdıyordu. Oğlanlar *altın bir çağ*'ın *-saeculum aureum-* ayrıcalıklı, o kadar da seçkin ve şanslı çocuklar oldukları için O'na övgüler yağdırıyorlardı belli ki için için⁷. Bu açık açık yüzlerinden okunuyordu, oğlanların hayalleri dopdolu oluyordu, hepsinin gözlerinde vardı bir infilak. Ossaat yeşil ağaçların arasından sızan ay ışığı sadece onun yüzüne vuruyordu. Onu görenler, güzelliğine vurulan herkes, kendisini cennette sanıyordu. Ay ışığı vururken yüzüne, sümbüllerle süslü memelerine, incecik, gümüş gibi parlak tenine O, *Dante* 'ye *gülümseyen Beatrice*'yi andırıyordu⁸.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, size peşin peşin söylemiştim; sıkılmayın daha, övgülerim tomar tomar. Onun için saymak isterim övgülerimi, eksik bırakmamak için güzellik adına hiçbir ayrıntıyı, onu süsleyen her güzelliği. *O yuvarlak boyun, - (...) [son] cou large et rond – nasıl da oturmuş tam da yerli yerine dolgun omuzlar üstünde – sur les épaules grasses... Başu bilinmedik bir alımla süzülür de – [sa] tête se pavane avec d'étranges grâces – yürürken, öyle dingin bir görünüşle yolunda – [elle] passe [son] chemin, (...) d'un air placide et triomphant-* görüyorum, gözlerim faltaşı, *öne taşıp kumaşı iten göğsü*'nü *-[sa] gorge qui s'avance et qui pousse la moire. – O gergin ve görkemli göğsü bir güzel dolaptır – [sa] gorge triomphante est une belle armoire-*.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, tam da şimdi kanınız kaynıyor biliyorum ve de yüreğiniz çarpıyor pat pat; kulaklarınız çın çın. Burada dolaysız söyleyeyim, dahası doğrudan bir soru sorayım sizlere: Düşündünüz mü hiç; o dolabın içinde neler var diye? Dilerseniz ben söyleyeyim hemen: *Uçları pembe, silahlı, çıldırtan kalkanlar var. İçinde ne hoş, tatlı gizler var, nice yüreği, nice akli delirtecek şaraplar, meyler, kokular var.- Boucliers provoquants, armes de pointes roses, plein de bonnes choses à doux secrets, de vins, de parfums, de liqueurs qui feraient délibérer les cerveaux et les coeurs!*- Değil sadece sizler, onu gören kim varsa yakından uzaktan, güzellik olgusunun bilincine ulaşmış zihinler, güzelliğe tapanlar ve de havada uçuşan kuşlar, yeşil çayrlar arasında bekleyen dilsiz yaratıklar, onun tensel kokularını nasıl da alırlar şipşak ve de ossaat söz birliği etmişçesine nasıl da sarhoş olurlar! Anlayacağınız, infilak var her yerde, herkeste. Kıvılcım çakarken gecede, fosfor yayılırken gökyüzünde gövdeler gelir üst üste bütün gece. Tüketilir Saturne'nün ateşi. Bakmak, seyretmek artık haram değil sevaptır dersanız, siz de benim gibi düşünür ve beyan ederseniz bakakalırınız hayran hayran onun paros mermerlerinden de parlak, türlü istekler uyandıran bacaklarına, kalçalarına. *O soylu bacaklar[ın], ittikleri etekler altında kıvrandırır ne karanlık istekler; iki büyücüdür, çevirir; yoğurlurlar derin bir kaptı kara bir iksir.- [Ses] nobles jambes, sous les volants qu'elles chassent, tourmentent les désirs obscurs et les agacent, comme deux sorcières qui font tourner un philtre noir dans un vase profond.-*⁹

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, siz söyleyin Tanrı aşkına; insan başka da ne ister O'nu gördükten sonra bu ahir dünyada? Gördünüz mü bir kere o muhteşem yüzünü, bir kraliçe gibi yürüyüşünü, durmaksızın izlemek istersiniz gece gündüz, ölüm kapınıza gelesiye kadar. İçinizde bir ateş; çayırlar, çiçekler, ağaçlar arasında yürürsünüz ardından, olsun isterse önünüzde bataklıklar. Ne çıkar? Vız gelir tırıs gider dersiniz taşkın duygularınızla. Onu görmek, ona ulaşmak, teninin kokusunu almak için nasılsa var içinizde bir istek ve tükenmez bir güç. Uzatarsınız ellerinizi büyülenmiş gibi. Teslim edersiniz ruhunuzu, bedeninizi.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, söylerken bu sözleri içimden gelerek, dönüyorum birden kendi içime; düşünüyorum onu biraz neşe, biraz hüznün içinde. Yokluğunda hayaline sarılıyorum, bedenini kollarıma alıyorum. Savuruyorum çılgınca bir o yana bir bu yana. Sonra da ne mi oluyor diye düşünmeyin boşu boşuna. Yorgun düşünüyorum elbet; göğüslerinin üstünde, ateş ateş bedeninin çevresinde doymuş bir bebek gibi bükülüp kalıyorum bütün gece. Doğruya doğru, benim için yeryüzünde dünyanın bütün kadınları önünde değer taşıyan tek kişi, tek *Stella* yalnızca O işte. Uzağında da yakınında da olsam esiyor içimde her daim tornadolar, fırtınalar, tayfunlar. Boşuna söylemedim sizlere övgülerimi sıralarken sözlerimin başında: Anımsayın lütfen *-kralı gibiyim bu ülkenin* demiştim sizlere *-je suis comme le roi d'un pays (...)*.¹⁰

Rüzgârlar nasıl şişirirse gemilerin yelkenlerini, yüreğimle, aklımla ve bednimle son kertesine kadar onunla birlikteyim bundan böyle. Kıştan önce yaz, yazdan sonra da kış nasıl ayrılmaz, nasıl yapışık ise duygularım da neşeli, hüznümlü olsun fark etmez, öyle ayrılmaz, öyle yapışık. Aklım da ruhum da dur duraksız yapışık. Düş ikinci bir yaşamın kapılarını açar ya; hayal dünyamda dudaklarımız, göğüslerimiz öyle yapışık. Dünyanın en güzel sabahları, dünyanın en güzel akşamları da öyle yapışık. Dünya güzel. Güzellikler benimle olsun. Güzellikler sizinle olsun; böyle dilerim.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, o ve ben olduk bir hayal dünyasında, düşler gördük binbir gece boyunca. Verdik birbirimize kendimizi doyasıya, sıkı sıkıya. Yapışık bir beden olduk ateşli bir yatakta günler geceler boyunca. Benim için O, bir mücevher kutusudur, ağzı öyle narin, teni öyle çekici. Kömür rengi gözleri öyle esir edici. Gözleri iki güneş, iki alev; ışık saçan gündüzleri, ateş saçan geceleri, tutuşturur, titreştirir görenlerin gözlerini. Gözlerinin ışıltıları, cazibeli kıpırtıları tazecik gül bedeninde olurlar yayılan ışıklı bir dalga, el değmemiş kızıl bir yonca. Dudaklarında var dipsiz bir arzu, bitmez tükenmez bir tutku.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, sizden bir isteğim var; siz karar verin lütfen bunca çılginca söylediğim mahrem sözlerimi dinledikten sonra. Olur ya, yürürken kalırsınız ya susuz bir çölün ortasında, O, yolun üstünde su içenlerin gırtlaklarını ıslatan iyilikçi bir peri değilse nedir acaba sizce? Ne dersiniz açık yüreklilikle?

Okuyorum gözlerinizden, beni anlıyorsunuz ve onaylıyorsunuz. Onun için derim ki, bahtınız açık olsun, sizin de olsun benim gibi bir kraliçeniz. Olacaksınız yakın bir zamanda iç içe, yan yana, tadı damağınızda, onunla ay büyürken gökyüzünde parlak yıldızlarıyla. Siz de bulacaksınız kendinizi, gireceksiniz ihtirasla, ihtişamla, aşk dolu, sevgi dolu, ölçü dışı güzel bir dünyaya, anlayacağımız aevli bir dünyaya. Olacaksınız iç içe, dudak dudağa. Dilerim dudaklarınız baskın bir mühür olsun. Aşkın tadı daim olsun. Bu şekilde hayal edip hayal kurarken binbir övgüye boğun onu. Gün güzeli, güzellerin en güzelidir artık o sizin için. Eski Yunan yontularında, eski Roma resimlerinde olduğu gibi O, değil yüz misli bin misli güzeldir öteki yüzlerden. Yaşadıkça sıcak yaz günlerini, içinizdeki aşkla, en keskin, en yüce mutluluk sizin olacaktır. O, sizin içinizde benzerleri arasında her daim ilk sırada olacaktır – *Primus inter pares*-. Ay gökten hiç silinmeyecek, siz de yeryüzünde en saygıdeğer sevgili olacaksınız. Yeryüzünde hiçbir güzel kadın size ondan daha fazla layık değildir zira. *Havası çok zengin, güzel bir kadın – une femme belle et de riche encolure –* Var artık yaşamınızda O. Talihin kudreti bu işte. Şükürler olsun! *Tanrıça gibi yür'üyen, sultanca dinlen*'en bir kadındır O – *Elle marche en déesse et repose en sultan*.- *Vücut güzelliği bir yüce armağandır – que la beauté du corps est un sublime don*.- Bir melektir o; *âraftan haberi yoktur; bilmez cehennem*'i. – *Elle ignore l'Enfer comme le Purgatoire*.-¹¹Bir gelindir O, güzel mi güzel; öperken göğüslerini rüzgâr, suların gelinidir O.

İşte böyle güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, sevgili benzerim kardeşim, *bu gece kör kütük sarhoş olacağım*'i söylemiştim sizlere – *je serai ce soir ivre mort*. - *Olalım hepimiz biraz kaçık – nous sommes tous plus ou moins fous*.-¹² Bu gece krallığımı kutsuyorum, deliliğe övgüler yağıdırıyorum. Yüreğim açık. *Kaç*'ıyorum *bir an düşünmeksizin cennetine doğru düşlerimin*. – *[Je fais] sans repos ni trêves vers le paradis de mes rêves*.-¹³ Ne mutluluk!

Şimdiden krallar gibi muthuyum, darısı sizlere derim bütün içtenliğimle. – *Au-tant qu'un roi je suis heureux*.-¹⁴

İkinci Bölüm: Sevgiliye Övgüler ve Yergiler

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, bir toprağın öz sularını nasıl da cömertçe çekerse otlar, çiçekler, kabuğu zırh gibi ağaçlar, beni de bu sevgili ada öyle çeker. Bir ağaç yerini sevip kök verir, toprakla uyumla bütünleşirse, beni de bir sevgili gibi toprakla sarmaş dolaş olmuş bir ağaç gibi, öyle bilin. Yürekten

söylüyorum; yok benim farkım çiçeklerden, ağaçlardan. Bunun için fazla söze de gerek yok. Gördünüz duyduunuz daha şimdiden türlü *görmelerle, denizle çevrili bir adada – au milieu de l’azur, des vagues, des splendeurs* -¹⁵ sevgililer sevgilisi bir kadınla *ölümsüz bir aşk yaşadığımı – eternel et muet*-¹⁶. Bu topraklara ayak basmadan, burnumun ucunu bile görmeden, orası burası derken nasıl da yalnız, sefil ve köksüz yaşamışım bunca zaman. Şükürler olsun. Alnıma yazılmış demek; O’na rastladım, ruhum, bedenim bütünleşti onunla. Aşkların en güzelini, en mü-kemmeli onunla yaşadım, kök saldım, keyif aldım bu topraklarda. Her şeyin, her nesnenin olağanüstü güzel ve uyumlu olduğu bu deniz ülkesinin aynası diye onun suretine, karanlığı ışıl ışıl aydınlatan kömür rengi gözlerine ölesiye bağ-ladım. Sonsuz huzura benzeyen bir huzura onun varlığıyla ulaştım. O gündür bu gündür içimde oturmuş erinçli bir dinginlik var. Yüreğim dolu, içimde aşkın ateşi var. Ermiş Yakub gecesinde, parlayan gümüş rengi dallar yapraklar altında büyü-lü sularla yıkandıktan sonra kurban kesmeliyim, şükür duası etmeliyim. Şükürler olsun. Buradan ilân ediyorum herkese, hepimizin önünde: *O en iyi, en güzel, en sevgili* var olacak her daim çıplak ruhumun içinde, etten kemikten bedenimde. – *La très-belle, la très-bonne et la très-chère*.⁻¹⁷

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, Sicilyalı demirciler, İtalyan yontu-cular, sanatlarının ustaları, dövsünler demirlerini, tıraşlasınlar mermerlerini, bo-şuna iş yapmış olurlar. Onun güzelliğine asla ulaşamazlar. Gururla söylüyorum: kıskançlıktan sararsın yüzleri. Onun güzelliği benim ruhumda ve gözlerimdedir ancak. O bütün güzelliğiyle benim için bir kraliçedir. O, *gözlerimin yıldızı, öm-rümün güneşi, (...) meleğim, tutkum[du] benim. – Etoile de mes yeux, soleil de ma nature, (...) mon ange, ma passion*.⁻¹⁸ Bir ağaç ve toprak gibi bir bütünüz biz. Gururluyum ve kibirliyim bunun için. Kısandırıyorsam eğer kimilerini, üstün bir yanım var demektir ister istemez. Neylersiniz? Ve de söyler misiniz: Sizce de bu gururu, kibri hak etmiyor muyum ben? Ve de bu üstünlüğümü ona olan bağ-lılığımın bir işareti olarak düşünmez misiniz siz? Ben Artemis’in yüzünü onda görürken onlar da baksınlar görsünler içleri içlerini yakarken, boş tepeleri, boz bulutları. Benim onlardan farkım bu işte.

Şunu da söyleyeyim yeri gelmişken, ekleyeyim sözlerime hemen. Sicilyalı, Romalı ve Toskanalılar, Polykleitos, adı büyük Phidias, olanca becerilerini kullansalar da, gözlerinin güzelliğini, öne taşan göğüslerini, çıldırtan bacaklarını, uzun kemikli ayaklarını gösterecekler de ustalıklarla bir bir, verebilirler mi hiç taşın onun ilahi, meleksi sesini ve ruhunu? Söyleşebilirler mi onunla bir sevgili gibi? Demem o ki, aşk ve neşe, hüznün gibi aşkın cilveleri olamaz asla onunla aralarında. Soluksuz kalsalar da öylesi bir güzellik karşısında, duysalar da derinden içlerini yakan bir ateşi, erişemezler asla ona, yaya kalırlar yolun yarısında utanç duyguları arasında. Ya da baksınlar bana bu anlı şanlı ustalar: Eğer ben onlar gibi yanıp yok olmuyorsam etimle kemiğimle, ve içimde her daim yanan aşk ateşiyle yaşıyorsam mutlu ve gururlu, düşününler bir lâhza bunun nedenini. Bu,

benim kişisel üstünlüğümden değil elbet, onunla ortakça ve yürekten yaşadığım duygulardan, zevklerden ve aşktandır elbet. İnanmıyorlarsa sözlerime sorsunlar bunun nedenini bir bilene. Kolaylıklar olsun onlara. Sorsunlar adalılara. Onlar, vadiler, ağaçlar, kırlar, sular tanığımdır benim. Onu yaratan, *onu büyüyle çevirmiş, güzelim neler, nelerden, bedenine biçim vermiş, pembe kara nesne* 'lerden – *parmi toutes les belles choses dont est fait son enchantement, parmi les objets noirs ou roses qui composent son corps charmant.* -

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, yüzünden gözlerinden bedeninden durmaksızın ve yorulmaksızın söz ettiğime göre eksik bırakmadan övgülerimi, şunları da söylemeliyim yüksek sesle şairce ve gururla: *Onun güzel bedeni bir eşsiz uyumun eseri* 'dir. – *Et l'harmonie est trop exquisite qui gouverne tout son beau corps*- Altın oran peşindeki eski Yunanlılara kıyasla ve incelikle düşününce bu onun kişiliğinde olmuş olan *gizemli bir başkalaşım – metamorphose mystique* – değilse başka da ne olabilir? *Sesi bende bir râyiha, soluğu bir musikidir – Son haleine fait la musique comme sa voix fait le parfum.* -¹⁹ Zaman aksın sel gibi, öğle olsun isterse akşam, sesi, soluğu, kokusu bedenime dinginlik, ruhuma öyle huzur verir. İçimi ısıtan, içimi alev alev yakan gözleri her daim gözlerimde tatlı yürüyüşle birlikte. Gözlerim ıslık ıslık, içim cam gibi çıplak ve parlak onu görmesem de: Nasılsa gece gündüz gözleri gözlerimde. Düşündükçe onu, gördükçe göğün altında, sarı kum tanelerinin üstünde parlak ve kara bir leke bırakarak geniş kalçalarının üstünde incecik gövdesiyle salına salına yürüyüşünü, içimde karanlık fırtınalar kopuyor. Güneş ışığıyla kavururken adayı, köpeklerin bile ortaya çıkmadıkları öğle vaktinde, yürürken o dimdik, denizden esen rüzgâr dalgalanan eteğinin bir ucunu havaya kaldırıyor ve olağanüstü güzel bacakları içimi titretiyor.²⁰ Onun eşi benzeri var mı bu kadar güzel, bu kadar dişi bu dünyada? Ne mutlu bana, ne şan, ne ayrıcalık bu adaya. Bu ada şenlendi onunla, ünlendi az zamanda öteki adalar arasında. Güzel bedenini daldırdıkça adanın ak ve pak sularına, gösterdikçe kuğu gibi uzun ince boynunu, uçları birer silah göğüslerini, kıyı zambaklarının üzerine serpiştirdiği açık pembe ipekten giysilerini, adalılar nasıl da hayran oluyorlar bakıp bakıp ona. Baktıkça dalgın ve baygın defne dalları arasından, adalılar, buluyorlar, duyuyorlar içlerinde taşkınlığa varan bir heyecan.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, o gündür bu gündür delicesine sevdim gözlerimi açtığım bu adayı. Bu ada dünyanın bütün nimetlerini, bütün güzelliklerini yansıtan bir ayna benim için. İzlerimi bıraktığım başka başka diyarlarda böylesi bir huzuru hiç yaşamadım. Zevkle kendimden geçiyorum bu adada, yaşıyorum dünyanın ahvalinden uzak, aşkla. Başka da bir şey düşünmüyorum. Geçmişimi, yaşadığım yerleri gömdüm karanlığa. Burada ışığı gördüm. Onu gördüm. Sütten de beyaz teni, kıpkırmızı iki elma gibi yanakları, rüzgârda dans eden sarı saçları beni yürekten yaktı. Düşünceden düşünceye, zamandan zamana geçtikçe gece gündüz, çıktıkça tepelere, indikçe kıyıya onu yüreğimde taşıyorum aşkın kudreti içimde. Titriyorum yazın ortasında, yanıyorum soğukta onunla. Aşk yarası, aşkın okları beni hedef tahtası yaptı. Mutluyum bundan hiç olmadığım kadar. Aşk hoş ve sıcak mevsimleri muştulamadan daha, kış zamanı içimde çiçekler açıyor, yüreğim alev alev. Onun gözleridir ki, her görünüşünde ve düşüncemde yüreğimi delerler. Erdemli soylu halleri, güzel sureti, sözleri, bu ruh ve güzel-

lik düşüncesi beni bu afsunlu ülkede güder ve yönetir gündüz gece. Bu nedenle sıklıkla söylediğim gibi güneşin ateşini gölgede bırakan güzelliğiyle her zaman övünürüm bıkmadan usanmadan ve her akşam bir aşk yıldızı doğuyor derim doğudan. Ne mutlu bir ruhum var; gözlerimde her daim güzel bir suret, ruhumda her daim bir dinginlik, bir kıvanç var. Her türlü çirkinlikten uzak kalan ben, gece gündüz, o mevsim bu mevsim demeden gözlerinin fosforlu ışığını her zaman, her yer, her saat görürüm. En büyük keyfim bu işte. Dedim ya, kralı gibiyim bu ülkenin. Uyurken de sıklıkla onu düşümde, yatarken yanımda, akarken ağzından bal görüyorum. Bakıp bakıp kalıyorum ona doyamadan, o *taptığım peri*'dir – *reine des adorées* – kokusunu ciğerlerime çekiyorum. *Gece isterse tıpkı bir duvar gibi kalınlaşsın – que la nuit s'apaise (...)* *ainsi qu'une cloison- seçer*'im karanlıkta gözbebeklerini ben, – *et mes yeux dans le noir devinent (...)* [ses] *prunelles, - ayakları uyur ellerimde kardeşçe, ölür de dirilir[im] soluğunu içerken – je [bois] ton souffle, ô doux, ô poison, et [ses] pieds s'endorm(ent) dans mes mains fraternelles.*⁻²¹

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, eşsiz bakışıyla gönlümün sultanıdır O. Bu nedenle yüreğim şen, gözlerim alev alev, odamız güzel mi güzel, sıcak mı sıcak, uçsuz bucaksız bir saraydır. Geceleri göklerde yıldız, sarayımda ışık, yüreğimde alev alev bir sıcaklık var. Öpüşleri beni nasıl da gevşetir, nasıl da türlü hazlar yaşatır. Aşkın en güzeli, binbir tadı onda var. Yeryüzünde bütün adalılar önünde o bir tek beni seçti. Bu, benim için ne şans, ne ayrıcalık ama. Bir aziz gibi her şey benim için, benden yana. Ben hem bir aziz, hem sevdalı bir sevgiliyim onun için. Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, geceleri ara ara iniltirlerim, sayıklamalarım duyuluyorsa dışardan zevk ve sefa ile kendimden geçtiğimden- dir. Söyler misiniz dürüstlikle; bundan daha tatlı ne var bu dünyada? Talihin kudretine inanırım. Yazgıma saygılıyım bu yüzden işte.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, dinlerken beni ilgi ve duyarlılığınızla, gördünüz *görmelerle, denizle, gökle yerle çevrili – au milieu de l'azur, des vagues, des splendeurs*²² – güzellikler, gizemler, yücelikler adasında ağzından bal akan bir kadınla mutlu, umutlu, olağanüstü duygular yaşadığımı, bilmem kaç zaman. O benim için kraliçe Artemis'i, başında yıldızlar bir Meryem'di o güzel zamanlar. Yaz aylarında kışı, kış aylarında yazı yaşatmıştı bana.

Nasıl da ateş içinde mutlu, içim umutlu olmuştum onunla onca zaman boyunca. O değildi sadece, kadınların en güzeli, benzerlerinin yüz akı ve biricik sevgilisiydi.

Ne ki, günlerden bir gün bir türlü algılayamadığım bir şeyler oldu birden, beni yiyip bitiren. Neler oldu bilemedim, gücüm bile olamadı bana yardımcı, Şeytan beni görmeye geldiğinden beri o sabah. Ayırdına varabilmişsem doğru ya da yanlış bir miktar, bir kurt gibi içimde dönüp dolaşan garip düşünceler gizemli ve tuhaf duyumsamalar, mutlu ruhumu benden çekip aldı. Ossaat bu saat içim acıyla doldu, vücudum yorgun. O gündür bu gündür algılayamadığım şeylerin, sebeplerin onulmaz derdi derin bir yara gibi beni yiyip bitirdi. İçimde se-

pet sepet sorular; o beklenmedik lanet ziyaret sonrası, *gergin sinirlerim artık tiz ve sızlayan titreşimler yay* [maya başladı] *yalnızca*. – *mes nerfs trop tendus ne donnent plus que des vibrations criandes et douloureuses*.²³- Şeytan laf almak istedi ağzımdan, bunu da açık açık söyledi: İçimden geçenleri öğrenmek istedi. Bana lanet okuyarak tam da şu sözleri söyledi: *-İster uyu, ister tütün iç; asık, suskun ol, sıkıntının büsbütün dibine dal dedi – la lune de [ta] vie [s]’emmitoufle d’ombre, dors ou fûme à ton gré; sois muette, sois sombre et plonge tout entière au gouffle de l’Ennuï.*- Bu sözleri duyar duymaz bir de ne göreyim? *-Güneş bir tüille peçelendi (...)* – *Le soleil s’est couvert d’un crêpe*-²⁴ Korkarak, afallayarak açtım alev dolu gözlerimi, gördüm odamın ürkünçlüğünü ve duydum, toplayınca kendimi, iğrenç kaygıların süngüsünü. *Saat ölümcül sesiyle tek tek, hoyrat, öğleyi çalıyor artık, gök de yağdırıyordu bu gevşek, çekilmez yeryüzüne karanlık.* – *En couvrant mes yeux pleins de flamme j’ai vu l’horreur dans mon âme, la pointe des soucis maudits: la pendule aux accents funèbres sonnait brutalement midi, et le ciel versait des ténèbres sur le triste monde engourdi*-²⁵ Şeytan’ın sözleri çın çın delerken kulağımı zamanın hızla uçarak gittiğini, duygularımın alabora, mutlu zamanların aldatici olduğunu acıyla duydum bu *gizemli başkalaşım* karşısında – *métamorphose mystique*-.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, bu beklenmedik gizemli başkalaşım denilen tuhaflık karşısında ne yapabilirdim ben, siz söyleyin. Ne kadar da yazık! Çok uzağa gidemem bundan böyle artık. *-Şimdi de gökyüzünün derinliği içimi yakıyor; duruluğu çileden çıkartıyor beni. Denizin duyarsızlığı, gördüklerimin değişmezliği isyan ettiriyor beni ... Of! Sonsuzluğa dek acı mı çekmeli insan, yoksa kaçmalı mı güzelliklerden sonsuza dek? Doğa, kalpsiz büyücü hep galip gelen rakip, bırak peşimi! Vazgeç ayartmaktan arzularımı ve gururumu! Anlıyorum şimdi biraz biraz; demek bir düellodur güzellikleri incelemek, sanatçının korku çılgınlıkları attığı bir düello, yenilmeden önce.* – *Et maintenant, la profondeur du ciel me consterne; sa limpidité m’exaspère. L’insensibilité de la mer, l’immuabilité du spectacle, me révoltent. Ah! Faut-il éternellement souffrir ou fuir éternellement le beau? Nature, enchanteresse, sans pitié, rivale toujours victorieuse, laisse-moi! Cesse de tenter mes désirs et mon orgueil! L’étude du beau est un duel où l’artiste crie du frayeur avant d’être vaincu.*-²⁶

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, bir varmış bir yokmuş, o güzel zamanlar aşkın tutsağı olan ben, nasıl da yaniyor içim şimdi alev alev? Soruyorum durmaksızın kendime: *-o sisli mevsimlerin güneşleriyle yanan güzelim sevgili şimdi nerede?- [Elle] ressemble (...)* à ces beaux horizons qu’allument le soleil des brumeuses saisons-²⁷ Uzaklaştı benden, yok oldu sessizce içinde taşıdığı bilmediğim bir nedenden. İkinci yüzü ne kadar acımasız, ne kadar hainmiş oysa; hiç bilememişim! Belli ki, Şeytanla iş birliği yapmış, tuzağa düşürmüş beni. Sonra da kaçıp uzaklaşmış benden fersah fersah ötelere. Yazıklar olsun bana! Ne kadar da toy, bakar körmüşüm. Düştüğüm duruma bakın; bir ayağı çukurda bir soytarıyım şimdi. Ey acımasız dünya, ey acımasız güzellik! Kim bana aldırır bundan sonra? Kim acır *şu tükenmeyen yoksulluğuma?* *-ma longue misère?*²⁸- Aldatılmış koca ödle! Soyumun en zavallısı, en fukarasıyım ben! Yok artık aşk içimde; aşk uçup

gitti, şeytan aldı götürdü. İçimde artık ölümcül bir hiçlik duygusu var beni hızla yiyip bitiren, bir uçuruma sürükleyen. Yok artık içimde *eylem, düş, istek – action, désir, rêve-*. Korku beni yendi. *Dimdik tüylerim ayağa kalkı[yor] tek tek – (...)* *mon poil qui tout droit se relève.*²⁹ Görebildiğim tek şey önümdeki uçurum; yerin dibine giden. Gökte örtülmüş, aldırışsız, solgun bir hava var. İçimde kıskırtan havalar, fırtınalar, boralar, hortumlar var.

Üçüncü Bölüm: Gerilim ve Acı

Söyleyebilseydim; ne harikulade bir gün bugün diyebilseydim keşke! Güneşin kutsal ışıkları altında Aşk'ın hükmettiği ve yönlendirdiği yaşamımın sefasını uzun uzun sürebilseydim keşke. Her şeyi amansız ve umarsız bir sona sürükleyen, kırgınlık, hüznün, acı veren, karmaşık, kaygılı ve öfkeli hallere düşmeseydim keşke. Çiçeklerle renklenmiş, havuzlar, çavlanlarla çevrilmiş, altın kemerler, halis mermer merdivenlerle donatılmış sarayda, O'nun yansıttığı güzelliklerle dolu aşkların en güzelini yaşadığım, büyüdü denizlerle çevrili o adada sürseydi krallığım keşke.³⁰ Şaşkın ruhumla debelenen ben, saralı gibi burnumdan salyalar gelirken, tortop olmuş gözlerimde oluk oluk yaş, Şeytan'a yakarmalı mıydım yoksa *ak ve donuk bir güneşin altında – aux lueurs d'un soleil blanc et terne*³¹? Kraliçem diye tapındığım O'na neler söylemeliydim daha, nasıl dil dökmeliydim, hangi sözcükleri seçmeliydim?

Neler söylüyorum böyle, neye yarar bu yakarmalar, bu sözler? Bir şeye yaramaz; iş isten geçtikten sonra. Hiçbir şey elimde değil; bir hiçim artık ben. *İnsanların en berbati ve en yalnızıyım ben, aşktan da dostluktan da yoksun mu yoksun, bu yönümle de en kusurlu hayvandan da beterim. Oysa ben ölümsüz güzelliği anlamak ve duyumsamak için yaratıldım! Ne olur Tanrıça! Acıyın hüznüme ve çilginliğime! – Je suis le dernier et le plus solitaire des humains, privé d'amour et d'amitié, et bien inférieur en cela plus au plus imparfait des animaux. Cependant je suis fait, moi aussi pour comprendre et sentir l'immortelle Beauté! Ah! Déesse! Ayez pitié de ma tristesse et de mon delire!* – Belki de tam da böyle söylemeliydim. Baksın isterse O mermerden gözleriyle uzaklarda bilmediğim bir yerlere, soğuk ve kayıtsız. – (...) *l'implacable Vénus regarde au loin je ne sais quoi avec les yeux de marbre.*³²

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, siz söyleyin, nasıl bilebilirdim böylesi şaşırtıcı, beklenmedik bir sonucu ben? O mel'un sabah ziyaretiyle karşı karşıya kalacakmışım demek bir başıma; günahsız ve tesellisiz. Bu nasıl da sinsi bir tuzak! Katillerin, haramilerin kurdukları tuzaklardan ne kadar da farklı, o kadar da acımasız ve sinsi bir tuzak. Şeytan'ın, ya da aynı kapıya çıkar artık, bir kadının, üstelik o en iyi, en güzel, en sevgili bildiğim kadının elinden çıkan bir tuzak; her şeyi tuz, buz, un ufak eden. Bilemezdim elbet olacakları ben, tutkulu bir aşkla böylesine doluyken ve de sevdamda hiçbir şey değişmemişken. Zavallı ben! Onun güzelliğine hayran olan ben hiç görmemiştım gözlerinde erguvan renginin hüznünü, ne de tensel canlılığında, ruhsal dinginliğinde yavaş yavaş da olsa bir

sönüklük, bir karar. Bu kahredici duyguyu şimdi şimdi içimde büyütürken yaşıyınca doğrusu ürkmeye başladığımı ve giderek ruhuma ve aklıma olan güvenimi yitirmeye başladığımı söylemeliyim açık açık, içimde kızgınlık ve isyan. Öyle olunca da girdaplı anaforsu çılgın sulara sürüklendiğimi duyumsuyorum dehşet içinde kalarak, batağa saplanarak. Giderek çılgınlığa varan bu kızgınlık, belki de sapkınlık arz eden duyumsamalarım başımı döndürüyor bir topaç gibi, kanım çalkalanıyor durmaksızın. Dünya âlem önünde çılgınca sevdiğim, kraliçem dediğim kadının bu sinsi tuzağı ile kalınca baş başa, yüreğimden çok şey koptu birden. Yüreğimdeki sıcaklık tükendi. Yüreğim titrek, yüreğim soğuk. Işıklı gecede ışık yok. *Karşı konulmaz gece saltanat kurdu hepten, kara, ıslak, uğursuz, ürpererek rüzgârı. Bir mezar kokusuyla dolu hep sağım solum. – l'irrésistible Nuit établit son empire, noire, humide, funeste et pleine de frissons. Une odeur de tombeau dans les ténèbres nage.*³³

Dışarı fırladım, sorgu üstüne sorgu kaynaşırken beynimde, içim ölüm düşleriyle dar. – *le coeur plein de songes funèbres.*³⁴ İçimi sararken umutsuzluk yürümeye başladım, solmuş alnımdan ter boşala boşala. Rüzgâr edepsizce sallarken koca ağaçların dallarını, sanki benimle alay ediyordu. El ele tutuşmuş öbek öbek siyahlıklar gökyüzünü sarıyordu boydan boya. Gövdemin korkunç ağırlığıyla yürürken sorguluyordum karışık aklımla kendimi; neredeydim? Binbir gece masallarındaki gibi düşler dünyasında hiç de dost olmayan bir yerdeyim besbelli; bakarken şaşakalmış gözlerimle sağıma soluma. Görüyordum önümde açılan gizli yolları, baskına kalkacak olan tünemiş teknil teknil düşmanları. Karanlıkta boğuluyorum, önümü göremiyorum. Gün sönüp kararırken gece, hasta hasta, topal topal, kör bakıyorum her şeye. Anladım; takıldım iyiden iyiye bir tuzağın pençesine. Korku bağıra işlemiş; dehşetli korkuyorum. Ak ve donuk göğün altındayım. *Her engele takılıp giden kocamış bir at'tan yok farkım – vieux cheval dont le pied à chaque obstacle butte-*. Bedenim yorgun ve ağır. Mutluluğu beklerken, yüreğim aşkın tatlılığıyla dolarken, aşkın başıma sardığı bu lanet acıyı sırtımda taşıyorum bilmem hangi nedenden. Yenildim, tökezledim, bittim. *Koca bir serseri[yim]- vieux maraudeur-*. *Artık ne uğraşından tat var, ne sevgiden. Kalsın flüt iç çekişten, boru ezgiden! Zevkler, ilişmeyin bir küskün, bezmiş cana! – L'amour n'a plus de goût, non plus que la dispute; Adieu donc, chants du cuivre et soupirs de flûte! Plaisirs, ne tentez plus un coeur sombre et boudeur!* – Güneş yansın isterse ışıl ışıl, olsun hava dingin, toprak yeşil, süslesin çiçekler kıyıları bayırları oralarda, artık her yer uzak bana! O yüzden diyorum içim yana yana *-cânım ilk yazın kokusu gitti yabana! – le printemps adorable a perdu son odeur-* Şakaklarımı süsleyen saçlarım bir gecede aklaştı. Suratsız bir konuğu oldum bu dünyanın, akli karışık, alın çizgileri kalın ve derinden kırışık.

Günah bende değilse zarar ve ceza niçin benim olsun? Ne utanç verici bir durum. Zaman ne uğursuz, ne ürkünçmüş meğer. İçimden geliyor, bağır bağır bağırıyorum. *-Vücut nasıl donarsa içinde sonsuz karın, bak, her an, her saniye beni yutuyor zaman. Yer yuvarlağına bakıyorum yukarıdan. Meraklısı değilim sefil sığınakların. Ey çığ, al beni götür, içerisinde karların.- Et le temps m'engloutit minute par minute, comme la neige immense un corps pris de roideur; je*

contemple d'en haut le globe en sa rondeur, et je n'y cherche plus l'abri d'une cahute. Avalanche, veux-tu m'emporter dans ta chute?⁻³⁵

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, zaman kötü ve kökleşmiş kuralları gereği beni nasıl da soyutladı aşktan, umuttan; görüyorsunuz. Acı verdi bana yaman oyununu oynayarak sonunda. *Ey acı! Ey acı!* Biliyorum artık; ayırdına vardım ben de bu oyunun sonunda: *Zaman yaşamı yiyor. Ve yüreği kemiren o sinsî düşman yitirdiğimiz kanla büyüyüp güçleniyor – Ô douleur! Ô douleur! Le temps mange la vie, et l'obscur Ennemi qui nous ronge le coeur du sang que nous perdons croît et se fortifie.*⁻³⁶ Öyle ya! Böcek ölüyle, tırtıl meşeyle beslenir, o da bizim canımızla beslenir ya, öyle. – *Et se nourrit de nous comme le vers des morts comme du chêne la chenille* -. Bitmedi daha yetenekleri bu Şeytan'ın; sayıyorum, sayacağım daha. *Bir orospu gibi aç, yıkıcı ve pisboğaz, bir karınca gibi sabırlı. – Destructeur et gourmand comme la courtisane, patient comme le fourmi-*. Aynı zamanda girer isterse insan kılığına, olur *güzel bir büyücü* sonunda. *-belle-sorcière-*. Renk değiştirmeden, ses vermeden olur istediği yerde; yanınızda, yüreğinizde, bazen de *pis bir tiyatro sahnesinde inerken çalgı sesleri gözlerinizin önünde -au fond d'un théâtre banal qu'enflamait l'orchestre sonore.*⁻³⁷ Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, içinizde benim gibi iç ağrıları olanlar, aşkın gazabına uğrayan kırgınlar gelsinler görsünler bu pis tiyatro sahnesinde olup bitenleri, kursurların karşılığında kara talihin akıl almaz ne tür oyunlar çevirdiğini. Nefesinizi tutarak, kendinizi toplayarak anlatın eşe dosta neler gördüğünüzü. Sahnenin orta yerine konan nesneye dikkatle bakın. Gördüğünüz bir Kafes'tir; bildiğiniz bir kafes. – *Şimdi lütfen şu sağlam demir kafese iyice bir bakalım, içinde lanetlenmiş biri gibi uluyan, tutsaklığından bezmiş bir orangutan gibi parmaklıkları çılgınca sarsan, kimi zaman bir kaplanın dairemsi sıçrayışlarıyla, kimi zamansa beyaz bir ayının aptalca yalpalamalarıyla devinen, şekli uzaktan sizinkini çağrıştıran şu kılı canavarın çırpındığı kafese bir bakalım. Bu canavar genelde “meleşim” dediğimiz hayvanlardan biri, yani bir kadın'dır. – Considérons bien, je vous prie, cette solide cage de fer derrière laquelle s'agite, hurlant comme un damné, secouant les barreaux comme un orang-outang exaspéré par l'exil, imitant, dans la perfection, tantôt les bonds circulaires du tigre, tantôt les dandinements stupides de l'ours blanc, ce monstre poilu dont la forme imite assez vaguement la vôtre. Ce monstre est un de ces animaux qu'on appelle généralement “mon ange!” c'est-à-dire une femme*⁻³⁸.

Parlak ince giysileriyle bir ceylan gibi gezinirken defne dallarının gölgelediği yeşillikler arasında, çoğu zaman gözlerimi tutuşturan ışıklar önünde yatarken şen ve şuh, sırmalı mis kokulu yatağında, bende türlü türlü istekler uyandıran ey canavar, sevgili kadın, nasıl da bilirdin o zamanlar tek muradımın katıksız bir tutkuyla seni sevmek, sana tapmak olduğunu. Öyle tat veriyordun ki o zamanlar, gezinirken çılgın yerlerinde tapılası gövdenin. *-Sen ne istersen ol, kara gece, kızıl tan diyordum ateş içinde. Ürpermeyen bir yerim yoktu o zaman. Haykırıyordum yatağımızda: -Tapiyorum sana ben, ey sevgili Şeytan! – Sois ce que tu voudras, nuit noire, rouge aurore: Il n'est pas une fibre en tout mon corps tremblant qui ne crie: Ô mon cher Belzébuth, je t'adore.*⁻³⁹ Sana vermiştim kendimi ben, türlü hazlar yaşarken. *-Oysa şimdi görüyorum, bakışların bir buğuyla örtülüp gitmiş*

gibi. – *On dirait ton regard d'une vapeur couvert (...)- Dahası aldırışsız solgun bir göğü yansıtmada! (...) Sen tehlikeli kadın – femme dangereuse!*-⁴⁰ Görüyorum artık, gözlerim açık, her yer aydınlık. -Gözlerin, şenliklerde donatılmış dükkânlar ve ışıklandırılmış ağaçlar gibi yaniyor; (...) öz güzelliklerinin yasasından habersiz. *Kör, sağır makine, hep acımasızlık üreten! İğrenç kadın! – Tes yeux, illuminés ainsi que des boutiques et des ifs flamboyants dans les fêtes publiques, (...) sans connaître jamais la loi de leur beauté!-(...) Femme impure!- Herkesin kanını içen şifalı alet, sen. Nasıl utanmamış, soluğunu görmemişsin bütün aynalar önünde onca görkemini? Ustası geçindiğin o büyük kötülükten bir kez irkilmedin mi dehşete düşüp de sen; gizli kaygılarınca büyük doğa, ey kadın, yararlanırken senden, sultanı günahların, -senden, iğrenç hayvan-, bir daha yaratmak için? Ey çirkef büyüklük! En yücesi rezilliğin! – Solitaire instrument, buveur du sang du monde, comment n'as-tu pas honte et comment n'as-tu pas devant tous les miroirs vu pâlis tes appas? La grandeur de ce mal où tu te crois savante, quand la nature, grande en ses desseins cachés, de toi se sert, ô femme, reine de péchés. -de toit, vil animal- Pour pétrir un génie? O fangeuse grandeur! Sublime ignominie!*-⁴¹

Ne kadar da safmışım, saflıktan da öte, utanmadan söylüyorum gizlisiz saklısız, bakar körmüşüm demek sana susamış sana aç bir insan olarak o zamanlar. Oysa benzersiz güzelliğinden korkmalıymışım. Gözlerim açıldığından beri saymadım ne kadar zaman geçtiğini o meş'um sabahtan sonra; bildiğim, günlerimi adım adım tükettiğim. Ölüm çirkinleştirmese de güzelliğini, yanılısma ve aldatmacalardan uzak kalırım bundan sonra ve de zaman kalırsa bana kalmak için bu dünyada, belki de geçmiş yıllarımı önüme koyarım, zararlarımı saymaya başlarım. Tam zamanıdır, gecikmem daha; zaman kısadır. *Yüreğim* oldu artık *soğuk bir trampet, cenaze marşları çal*'arım – *mon coeur, comme un tambour voilé, va battant des marches funèbres.*-⁴²

Final: Ölüm ve Şeytan

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, perde kapanmadan sizlere şunları söyleyeceğim; duyulsun sözlerim. Güzelliğiyle beni sarhoş eden, teninde meleklerin kokusunu taşıyan, tensel hazlarla beni kendimden geçiren O'nun hayali bundan böyle *havada dans eden bir meşale gibi asılı kalacak* fersiz gözlerimin önünde benim – *son fantôme dans l'air danse comme un flambeau*-⁴³. Acınacak bir yaratık, zevk düşkünü bir aylak âşık, belki de bir miktar sapkın olan ben, sıyrılabilseydim keşke o büyük pespayeden, iç karartan bu kötücül durumdan, afsunlu, afyonlu uykudan ve uyanabilseydim keşke bu kâbustan. Gönlüm yaralı, gönlüm kapalı artık.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, kâh keyifle, kâh hüznle, çıt çıkmayan bu sahnede size anlattıklarım, düşünüyorum da şimdi şimdi, yalnızca bir düşmüş sahiden. Düşlerin en güzeli ve de en acıklısı bu işte. Anlayacağınız yaşadıktan sonra altın bir çağ – *saeculum aureum*- önümü kesti talihin kudreti – *la forza del destino*-. Gün soldu. Gece oldu. Şarabın tadı acı bala dönüştü. -*Bin yıl*

yaşamışça, daha da çok anım var.- *J'ai plus de souvenirs que si j'avais mille ans* – Neye yarar? – *Çekmecemde hep şiirler, bilançolar, aşk mektupları, ilâmlar, nice makbuzun arasına karışmış saçlar var-* tomar tomar. -*Un gros meuble à tiroirs encombré de bilans, de vers, de billets doux, de procès, de romances, avec de lourds cheveux roulés dans des quittances-* Yakmalı bu mektupları, bu anlamsız şiirleri. Nasılsa işe yaramazlar artık. Ben zavallı çaylak, aldatılmış yaratık, -*solmuş güllerle dolu bir yatak odasıyım* artık – *je suis un vieux boudoir plein de roses fanées* – modası geçmiş bir yığın öteberiyle – *où gît tout un fouillis de mondes surannées-*.⁴⁴

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, bitsin artık bu işkence, bu berbat oyun burada. Yedi kat yerin dibindeyim. Yok artık acılarla dağlanan arınmış yüreğim. Yüreğim yok -*yüreğim çalınmış, neyleyim? -comment agir, ô cœur volé?*-⁴⁵ *Zambaklar! Zambaklar! Değil artık ak çiçekler. Nerede o zambaklar? – Des lys! Des lys! On n'en voit pas!- Leylaklar, Güller de – lilas et roses-*⁴⁶ yitirmiş rengini, solmuş benim gibi!

Gelsin artık ölüm saati! Ölüm gelsin hoş gelsin!

NOTLAR VE KAYNAKÇA

- 1 *İnsan ve Deniz – L'Homme et la mer*
- 2 *Okur'a – Au lecteur*
- 3 *Önceki Yaşam – La vie antérieure*
- 4 *Réversibilité – Réversibilité.*
- 5 *Güzelliğe İlâhi – Hymne à la beauté*
- 6 *O Çok Şen Kadına – A celle qui est trop gaie.*
- 7 *Bkz. Lucretius. Venus'e ithaf: Jean-Louis Mattei / Ahmet Necret*
- 8 *Bkz. Gérard de Nerval – Sylvie.*
- 9 *Güzel Gemi – Le beau navire*
- 10 *İç Sıkıntısı - Spleen*
- 11 *Alegori - Allégorie*
- 12 *Katilin Şarabı – Le vin de l'assassin*
- 13 *Sevgililerin Şarabı – Le vin des amants.*
- 14 *Katilin Şarabı – Le vin de l'assassin*
- 15 *Önceki Yaşam – La vie antérieure*
- 16 *Güzellik – La beauté*
- 17 *Ne Dersin Bu Akşam – Que diras-tu ce soir..*
- 18 *Bir Leş – Une charogne*
- 19 *Baştan Ayağa – Tout entière*
- 20 *Bkz. Güzel Dorothée – La belle Dorothée – Paris Kasveti – Spleen de Paris*
- 21 *Balkon – Le balcon*
- 22 *Önceki Yaşam – La vie antérieure*
- 23 *Sanatçının günah çıkarması – Le confiteur de l'artiste. Paris Kasveti – Spleen de Paris.*
- 24 *Tutkun – Le possédé*

- 25 *Paris Düşü – Rêve parisien*
- 26 *Sanatçının Günah Çıkarması – Le confiteor de l'artiste. Paris Kasveti – Spleen de Paris.*
- 27 *Kapalı Gök – Ciel brouillé*
- 28 *Şeytana Yakarışlar – Les litanies de Satan*
- 29 *Uçurum – Le gouffre*
- 30 *Bkz. Paris Düşü – Rêve parisien*
- 31 *Şaşırtıcı Bir Gravür – Une gravure fantastique*
- 32 *Deli ile Venüs Heykeli – Le fou et la Vénus – Paris Kasveti – Spleen de Paris*
- 33 *Romantizm Güneşinin Batışı – Le coucher du soleil romantique*
- 34 *Günün Sonu – La fin de la journée*
- 35 *Yokluğun Tadı – Le goût de néant*
- 36 *Düşman – L'Ennemi*
- 37 *Onulmaz – L'irréparable.*
- 38 *Vahşi Kadın ile Şımarık Sevgili – La femme sauvage et la petite maîtresse. Paris Kasveti – Spleen de Paris.*
- 39 *Tutkun – Le possédé*
- 40 *Kapalı Gök – Ciel brouillé*
- 41 *Kapalı Gök – Ciel brouillé*
- 42 *Kara Yazgı – Le Guignon*
- 43 *Que diras-tu ce soir?*
- 44 *İç Sıkıntısı – Spleen.*
- 45 *Bkz. Rimbaud, Çalınmış Yürek – Le coeur vole. Cehennemde bir mevsim – Illuminations – Erdoğan Alkan. Alaz Yayıncılık.*
- 46 *Bkz. Rimbaud a.g.y. Çiçeklerle İlgili Söylenenler – Ce qu'on dit aux poètes à propos des fleurs.*